

מצוות התלויות בארץ שנהגו ביתא ישראל

- הקס מקבל ביכורים מכל תוצרת חקלאית ומברך אותה. אסור לכנוס את היבול הביתה לפני הפרשה לקס. התרומה לקס היא תמיד של מיטב התוצרת, כפי שהבל הקריב את מיטב תוצרתו. אם התרומה מתערבבת בשוגג בתוצרת אחרת, מפרישים חלק אחר במקומה.
- כל בן בכור לכל בהמה, כשרה או טמאה, ניתן לקס. במקרה של תאומים זכר ונקבה, כשהנקבה יוצאת לפני הזכר, השניים נותרים ברשות הבעלים.
- הבן הבכור נפדה בכסף או נמסר לקס, כדי להתחנך לשארית חייו ככהן.
- כיסוי דם נהוג בכל שחיטה, גם של בהמות וגם של עופות.
- בהמה שהותקפה ע"י חיית טרף לא נשחטת גם אם החלימה מפצעיה. בהמה שהסתאבה מבלי שהותקפה כשרה לשחיטת חולין, אבל נפסלת להקרבה. גם לא ישחטו אותה בחגים או בחתונות.
- הקס מקבל שלושה חלקים קבועים מבשר הבהמה ששחט - ירך ימנית, חלק ימני בחזה וחלק ימני בגב. הקס גם מקבל את עור הבהמה.
- מותר לאכול מפרי העץ החל משנתו השנייה. את הפרי מהשנה הראשונה מותר למכור לגויים.
- לקט, שכחה ופאה לא היו נהוגים ככל שהצלחתי להבין.
- שומטים את השדה אחת לשבע שנים. לכל שדה יכולה להיות ספירה משלו של שנים. כך ניתן באותה שנה לשמוט שדה אחד ולהתפרנס משדה אחר.
- אישה נותרת עגונה עד שגופת בעלה נמצאת ונקברת בכפר. שום עדות לא מאפשרת התרת עגינות, ויש נשים רבות שנותרו עגונות בעקבות העלייה דרך סודאן.
- שבועות ונדרים היו נהוגים, גם בגברים וגם בנשים. אפשר להודות בשבועה בשוגג ולכפר עליה. אי אפשר להתיר נדרים או להפר נדרים, אבל אפשר להקל בחיוב על מי שהתרושש.

צוקולה ממנ דסה, מצוות התלויות בארץ, באר שבע 9.3.2010

את הסיגד היו חוגגים בהר, לא בבית כנסת. בהר מתפללים שנקבל חיים טובים, בריאות, פרנסה, שה' יעזור שאף אחד לא יאיים. הסיגד נמשך יום אחד. ביום של הסיגד לא אוכלים מערב עד ערב. התפילות המיוחדות של הסיגד מתחילות בבוקר עד הערב. בכל מקום חגגו את הסיגד על הר. זו היתה הזדמנות לפגוש יהודים מכפרים אחרים. בכל אזור עשו את הסיגד ביחד. בסיגד לא שוחטים קרבן. אבל יש אוכל ושתיה. בסיגד שותים טאלה, בשביל השמחה. לובשים בגדי לבן, נקיים ומסודרים. בערב לפני הסיגד מתרחצים ומתלבשים ובבוקר הולכים כולם להר להתפלל. הקיסים מתפללים עם מטריה. המטריה היא כבוד לקיסים. גם ביום כיפור ובכל חג יש מטריה, גם בתוך המסגיד פותחים מטריות. מעל לאורית היתה מטריה ורק לקיסים מותר לגעת באורית. במהלך הסיגד היו מזכירים נשמות אחרי הצהריים. היו שמים אבן על הראש כשעלו להר. זה ביטוי לבקשת סליחה- כשמגיעים לראש ההר מניחים את האבן שהעלו. בראש ההר מונחות האבנים שנשארו מהסיגד של שנה שעברה. הילדים לא לוקחים אבנים אבל המבוגרים כולם לוקחים נשים וגברים. הסיגד בזמן שאין בו גשם. אבל מתפללים ומבקשים שהקב"ה יוריד גשם ולפעמים ירד גשם מיד בסיום התפילה כשכולם ירדו מההר. היהודים הביאו ברכה במקום שהם היו. היהודים הכינו כלים ובגדים והגויים קנו הכל מהיהודים. עכשיו הנוצרים למדו לעשות בעצמם. היהודים גידלו הכל לבד הם חיו כמו במושב. הכל שם היה בעבודת יד, לא היה חשמל. היו מגדלים חיטה, הכל היה טבעי. הכל היה גדל בגשם, הבשר לא היה מתקלקל שלושה, ארבעה ימים בחוץ. שם האוכל טרי, הכל טרי לא הולכים לרופא שיניים. היה שם רופא אבל לא היה כ"כ מתקדם.

עכשיו (חודש מרץ) בארץ ישראל מתחיל קיץ באתיופיה עוד 3 חודשים מתחיל חורף. גילואוט, סנה, המלה, נאסה- מבול, גשם. מסקרם- אביב, טקם, תדהר, טסס. כל החיטה עושה עד נאסה. אח"כ מכניסים לבית את כל החיטה אח"כ בחופש עד סנה. את החיטה קוצרים רק הגברים. הנשים היו מכינות אוכל בבית. נשים היו מכינות כלים. גברים היו מכינים כלים של גברים. טף זורעים בהמלה וקוצרים בטסס. קוצרים בחבורה. אם לי יש חיטה אני מזמין כמה חברים, יום אחד קוצרים את שלי, יום אחר קוצרים לחבר אחר ויום אחרי לחבר נוסף. כשעובדים מכינים טאלה, וגם כבש, עובדים בכיף. אם היה הרבה חיטה היו מזמינים מישהו לעזור בעבודה והיו משלמים לו כסף. בכפר לא היו יהודים עניים היו רק נוצרים עניים. היהודים עוזרים אחד לשני. לא היה לנו רע. אבל מה שהיה לנו קשה זה הנוצרים. להם היה רע והם קינאו ביהודים וגנבו להם והרגו הרבה יהודים. היהודים היו משאילים ועוזרים אחד לשני. אם השאלתי ממישהו משהו והנוצרים גנבו, או שברתי אותו אף אחד לא משלם, אין ביטוח. אין מה לעשות. לציפורים יש נשמה כמו ליהודים ולכן נתנו לציפורים פירורים. גם לחתולים ולכלבים. ביום כיפור חייבים לתת אוכל לציפורים וגם בסיגד. נותנים להם טף, חיטה. בשאר החגים גם אפשר לתת. הכלבים היו שומרים על הבית אם היו באים גנבים.

כשמכינים משהו לאכול שומרים בצד חלק מהאוכל למתים ואומרים זה לאבא שלי, זה לסבא שלי... וכך זוכרים אותם ומברכים אותם. הקיסים מברכים על כל האוכל. שמים גם קצת כסף. ועדיף לתת לעניים את האוכל. אם אין עניים אוכלים. לא זורקים אוכל.

בכפר גידלו: חיטה, שעורה, טף, שום, שימברה- חומוס, פול, עדשים, הדס, זיתים, תפוזים, תפוח, אפרסק, ענבים, קפה. לקפה שמכינים קוראים בונה.

כששותלים עץ חדש אסור לאכול את הפרי הראשון. רק את השני אוכלים. את הפרי הראשון עניים אוכלים. לפרי הראשון קוראים בכור. הבכור של הפרה אם נולד בן- נותנים לקייסים. אם נולד מת- את הגופה זורקים. כשמשוהו מת- יהודי לא מתקרב לזה. הנוצרים והכלבים יכולים לקחת אבל לא היהודי. השני שנולד אחרי הראשון המת- שייך לבעליו. אם נולדים תאומים שני בנים נותנים לקייס. אם נולדים תאומים בן ובת והבת יצאה ראשונה- לא נותנים לקייס, נשאר אצלי. הנוצרים והמוסלמים לא נתנו את הראשון לקייס. הנוצרים אכלו בהמה שמתה היהודים לא התקרבו ולא נגעו. גם בהמה שהיא לא טהורה נותנים לקייס. גם בכור בתבואה- בחיטה. עושים מה שכתוב בתורה. יש כמה קייסים וכל אחד בוחר מי הקייס שלו לכל החיים, שיתפלל בשבילו וילמד אותו, מזמינים אותו למסיבה, את הבכורות נותנים לו, עושה אזכרה. את עניין הבכורות הם לומדים מקין והבל. הבל היה נותן להקב"ה את הטוב ביותר. קין נותן מה שנשאר מהחיטה. את הקרבן של הבל הקב"ה לקח ואת של קין לא לקח. בגלל שקין קנא הוא הרג את הבל אח שלו.

כמה נתנו לקס מהביכורים? אם היו שני שקים נותנים שק אחד. נותנים את הראשון. אם הראשון התערבב עם השאר נותנים אחר- אותה כמות. אם זה לא קרה בכוונה, הלב שלך נקי. אם אין לך מספיק תתן קצת אבל הכי חשוב את הראשון לתת. בכל דבר נותנים את הראשון- בחיטה, בפרי, הדס, טף, כיתה, פרה, שור, חמור, סוס, זיתים, עז, כבש. כל ראשון, בכור זכר נותנים לקס. רק לקס נותנים וברגע שנותנים לא יודעים מה הקס עושה עם זה. הקס מברך אותו ומשתמש בו. היו כפרים קטנים שלא היה בהם קס אבל הקסים הולכים ומסתובבים בכל הכפרים ומלמדים אותם מה מותר ומה אסור. אחרי שנוגעים בדבר טמא הולכים למקווה, לנהר. חייבים לטבול בנהר.

גם בכורות באדם פודים בשה וכסף ואת השה והכסף נותנים לקס. אם לא פודים את הילד הבכור הוא הולך להיות כהן. הוא צריך ללמוד כל הזמן בבית הכנסת בשביל להיות כהן. כשהגיעו לארץ ביקשו מהם להתגייר והם לא הסכימו כי הם יהודים. גם שם הם סבלו בגלל שהם יהודים וגם פה? שם אם הגויים נגעו בהם הם היו צריכים לטבול. אם הגוי נגע בהם בשבת הם כל השבת היו נשאים בחוץ אוכלים חומוס לא מבושל וישנים בחוץ עד יום ראשון ואז טובלים. בהתחלה היתה גם בעיה עם החתונות.

בשנה השביעית לא אספו את התבואה. הנוצרים אספו. היהודים הולכים לפי התורה ואת הנוצרים זה לא מעניין. בשנת השמיטה היו אוכלים משדה אחר שעדיין לא הגיע לשבע שנים ושלא היתה בו שמיטה. חילקו את האדמה וכך לא הגיעה השנה השביעית לכל החלקים ביחד אלא כל שנה חלק אחר היה שמיטה ולא נגעו בו והיו אוכלים משאר החלקים. לא היו מציינים את היובל באתיופיה.

שבעה שבועות בשבת- מתפללים, אוכלים כל הלילה לא ישנים, הולכים לבית הכנסת. *לא הבנתי

את השורה הזו.

בראש חודש, בי"ב בחודש ובט"ו בחודש לא עובדים. באלול יש צום בזמן שאברהם אבינו מת. **[כא]**

דיברו באמהרית שמות וכו' שלא הבנתי.

הקסים היו שוחטים. אם הקס בירך אותי אני יכול לשחוט רק לאנשים רגילים הקס לא יאכל מזה. הקסים שוחטים לעצמם וגם לאחרים. אחרי ששחטו עשו לדם בור וקברו אותו בבור. הדם זה הנשמה. אסור לדם להתפזר סתם. את הכל היו שוחטים ככה. דגים לא היו גם ארבה לא היה.

היהודים אוכלים רק: כבש, עז, פרה, שור, דג, תרנגול, אייל. אין הודו אין ברווז. מה שיש בו מום לא אוכלים. אם יש חיה מתה אסור לגעת בה. אם נחש הכיש פרה אסור לשחוט אותה ולאכול אותה ולשתות את החלב שלה ומוכרים אותה לגוי. אם שועל נוגע בכבש או בעז אסור לגעת בהם ומוכרים אותם. חתול שנגע בתרנגולת אסור לאכול את התרנגולת. אם כבש שבר את הרגל והבריא- אוכלים ושוחטים אבל לא לקרבן או לאזכרה או לחג.

אחרי שהקס שוחט הוא לוקח חלקים בשבילו. כל הלילה הוא מתפלל לא ישן בכלל ולכן מגיע לו לקבל חלקים. הוא מקבל את החלק העליון של הירך הימנית והחצי הימני של החזה, וקצת מהגב. את העור באזכרה נותנים לקסים והם מוכרים אותו ונותנים לעני. משאירים גם ליתומים עניים. נותנים לעניים כמה שאפשר כמה שיש לך. אם יש לך אתה נותן לעניים.

אם יש לך שדה אתה נותן לעניים מהתבואה, הם לא לוקחים בעצמם. אחרי הקצירה אתה יכול להשאיר. לא משאירים את הקצה בשדה לעניים. קוצרים הכל.

אם לזוג יש רק בנות כשהם זקנים החתנים של הבנות מטפלים בהם. החתנים הם כמו בנים. אם הבנות גרות בכפרים אחרים אם יש להורים כסף הם באות לגור איתם.

אין דבר כזה בגידות. לא חושדים. אין דברים כאלה שם. גם אם יש חתונה וישנים כולם ביחד הגברים ישנים במקום אחד והנשים במקום אחר. לא מתערבבים. אבל רוקדים ביחד אוכלים ושותים ביחד כמו משפחה אחת.

יש גנבים. הגנב מתבייש הוא לא יגיע לחתונה ולמסיבה. אם גיליתי שגנבו לי אומרים לקסים ונותנים כסף. הקסים מברכים אותך שהגנב לא יברח ופתאום כולם יודעים מי הוא. או שהוא בעצמו מדבר ואומר שהוא הגנב. אם הגנב בא לקס ומתוודה הוא צריך לעשות סולחה ולשלם כסף בשווי מה שגנב. אם מה שגנב שינה את ערכו יש אנשים מבוגרים- שמגילה- שמשלימים את ההפרש. העיקר שיהיה שלום ביניהם. כשיש מקרה שצריך בו התערבות באים שלושה, ארבעה או חמישה שמיגלה לדבר עם האדם.

לפעמים קרו מקרים שמצאו יהודי מת בדרך אולי מרעב אולי מצמא אולי היה לו סחרחורת אולי נחש, נמר. לפעמים הרגו אותו. הרבה יהודים מתו ככה בגלל שקינאו בהם בכסף שלהם, בנשק שלהם. כשמת מישהו לא ידעו רק כשראו את הגופה ידעו. אם משהו יצא לכמה ימים ולא חזר מחפשים אותו. אם גבר נשוי יצא מהבית ולא חזר אסור לאשתו להתחתן כי אולי הוא יחזור ואם הוא מת מחכים כמה שנים עד שימצאו אותו וכשמוצאים אותו מת היא יכולה להתחתן. אם נוצרי אומר שראה מישהו מת צריך למצוא גופה גם אם יהודי אומר לא מאמינים עד שרואים גופה. גם אם שני אנשים אומרים גם אם עשרה אנשים אמרו לא מאמינים חייבים לראות גופה כדי להאמין. חייבים לחפש ולמצוא את הגופה. גם אם מביאים בגד של מישהו שמת לא מאמינים צריך לראות גופה. כשמת מישהו יושבים עליו שבעה ימים ועושים אזכרה. אם מישהו מת לפני הרבה שנים ורק היום מצאו את הגופה מתנהגים כאילו עכשיו הוא מת. יושבים שבעה ימים. סופרים שבעה ימים מהרגע שקברו אותו. מי שנגע בגופה שלו בסוף שבע ימים בערב הוא צריך לטבול בנהר ולהיטהר. האנשים שנגעו בגופה טמאים ולכן הם יושבים בחוץ אסור לגעת בהם הם לבד רק דואגים להם לאוכל. מדברים איתם אבל מרחוק. מי שנוגע בגופה זה קרובי משפחה. ליהודים אסור להישאר בבית קברות.

כבשה שאכלה בשדה לא של הבעלים שלה- מזהירים את בעל הכבשה. אם זה קורה שוב בעל הכבשה צריך לשלם לבעל השדה בשביל לקבל את הכבשה שלו.

השמגלה היו אנשים מבוגרים בני שישים, שבעים שמונים. היו גם בני שלושים, ארבעים.

קרה שיהודי הרג בטעות יהודי אחר. אם הוא שיחק בנשק ונפלט לו כדור. במצב כזה אין מה לעשות, זה לא בכוונה. אם זה בכוונה אוי ואבוי. אם הורגים אדם משלמים הרבה כסף. ואז עושים סולחה. איך מחשבים? כולם אותו סכום גברים, ילדים ונשים על כולם משלמים אותו דבר. אם קורה מקרה ששני בני אדם מתוכחים על עניין מסויים ולא מאמינים אחד לשני השמגלה מפשר ביניהם והם צריכים לגעת בתורה ולומר שלא עשה זאת.

אם אדם נשבע ונגע בתורה ואחרי כמה זמן נזכר שזה לא נכון מה שנשבע הוא צריך להביא כסף לקיסים והם מתפללים כדי שהקב"ה יסלח לו ולהביא כסף לאדם שפגע בו, או שיקרה לו משהו. אדם שנודר צריך לקיים את מה שנדר ואם לא- קורה לו משהו ואם יעשה צריך לשלם. אם לא תשלם קיסים לא מדברים איתך וזה לא נותן לך לישון עד שתשלם. גבר יכול לבטל נדר של אשתו. אשה לא יכולה להתחרט על נדר. היא חייבת להביא משהו אפילו משהו קטן אם אין לה מה שנדרה. היו נודרים.

לא קרה שחיללו שבת. אם עשה בטעות הקייסים נותנים לו עונש- חודש ימים צום, או חודש ימים להישאר בבית הכנסת או לשלם ביוקר קנס. לא היו נותנים מכות. אם קילל את ההורים שלו הם דואגים לזה. אם הרביץ להורים שלו- אין דבר כזה לא ראיתי בחיים. נער שאין לו כבוד ולא שומע שמזהירים אותו זורקים אותו מהכפר.

הרבה נוצרים רצו להיות יהודים. בשביל להתגייר צריך שבעה ימים לא לאכול לחם אוכלים חומוס לא מבושל, הקיסים נותנים לו חומוס מבושל אחרי זה זורק את הבגדים שלו טובל ונכנס להיות יהודי. אחרי זה אפשר להתחתן איתו. זה קשה להתחתן עם גר שהתגייר. אין דבר כזה שיהודי מתחתן עם נוצרית. היו נוצריות שהתגיירו. הם רצו להיות יהודים. היו מקרים של עבדים אבל ליהודים לא היו עבדים.

לא ראיתי מקרה של מישהו שאמר שהוא יהודי והוא גוי. כולם ידעו מי יהודי ומי לא. אם מישהו אכל משו לא כשר- אין דבר כזה, לא ראיתי. כולם שמרו את הדת חזק.